

TÜRKİYE’NİN BİLGİ TOPLUMU EĞİTİMİNE GEÇİŞİNİ ENGELLEYEN KÜLTÜREL ETKENLER

Hasan BOZASLAN*

Özet

Bilgi toplumu; hızla değişen ve dönüşen dünyaya özgü, yeniden tanımlanan siyaset, kültür, teknoloji, ekonomi, eğitim gibi alt sistemlerden oluşan bir yapıya sahiptir. Türkiye toplumunun, bilgi toplumu haline gelebilmesi ve bu özelliğini devam ettirebilmesi için öncelikle bilgi toplumunu oluşturan bu alt sistemlere ve dinamiklere sahip olması gerekliliğinin yanı sıra bu alt sistemlere uygun bireyleri yetiştirmesi zorunluluğu söz konusudur. Bu da bilgi toplumuna has eğitim sisteminin eğitim kurumlarında uygulanmasıyla mümkündür. Ancak bunun için eğitim sürecinin önündeki birtakım engellerin ortadan kaldırılması gereklidir. Bu engellerden en önemlisi de kültürel engellerdir. Bu nedenle bu çalışmada amaç; “Türkiye toplumunun bilgi toplumu eğitimine geçişini engelleyen kültürel etkenleri belirleyerek bu soruna çözüm önerileri getirmek” olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Bilgi Toplumu, Bilgi Toplumu Eğitimi, Bilgi Toplumu Kültürü*

CULTURAL FACTORS WHICH PREVENTS TURKEY’S PASING INTO INFORMATION SOCIETY EDUCATION

Abstract

Information Society; has a structure that has formed by sub systems such as politics, culture, technology, economy, education which are redefined due to special to the world which has been rapid changed and transformed. For Turkey Society, in order to be able to become in case information society and to be able to have it continued, first of all, alongside the necessity to have these dynamics and sub systems which have formed the information society, the point in question is the necessity to train suitable individual for these sub systems. This is possible by putting special education system in practice for information society. But, for this, it is necessary to remove a number of obstacles from in front of education proces. The most important one from these obstacles is cultural obstacle. Therefore, the objective in this research has determined as “to bring solution suggestions for this problem, by determining the cultural factors which have inhibited the passing Turkey society into information society education.”

---

*Öğretim Görevlisi Hasan BOZASLAN, Harran Üniversitesi Eğitim Fakültesi, ŞANLIURFA, hbozaslan@gmail.com

Keywords: *Information Society, Education Of Information Society, Culture Of Information Society*

Giriş

Her toplumun dili, inancı, normları, teknolojisi, yaptırımları, sembolleri vardır. Toplumların kendilerine ait bu maddi ve manevi değerlerin tamamı, toplumların kültürünü oluşturmaktadır. Şişman'a (2002:35) göre kültür, toplumların sahip olduğu maddi ve manevi değerlerin bütünüdür. Bir toplumun yaşam biçimi, içinde yaşanan toplumun kişiye kazandırdıkları, bireysel ve toplumsal yaşam, düşünme ve davranış biçimi, doğada var olanlara karşı insanın oluşturdukları ve öğrenilen davranış kalıpları gibi çeşitli özellikler, kültür kavramı içerisinde yer almaktadır. Kültür, insanın bir organizma ve bir tür olarak hayatta kalabilmesi için, değiştirerek ve biçimlendirerek dış ve iç doğaya dâhil olma potansiyelidir. Kültür, insanın icra ettiği tüm alanları kapsar (Ültanır, 2003:296). Kültür; inançlar, değerler, normlar, yaptırımlar, semboller, dil ve teknolojiye dayanan bir bütündür (Yurdakul, 2011:14). Bireysel psikoloji olarak ise kültür, bireysel psikolojinin büyütülerek bilimsel ekrana yansıtılmış halidir. Düşünme biçimi olarak kültür, belli bir düşünceler sistemi ya da ürünüdür. Simge olarak kültür ise maddi öge, davranış, düşünce, duyguların sembolere dayalı örgütlenmesidir (Gencer, 2011:3). Teknoloji kültürün dışında değil içindedir. Tıpkı din, ideoloji ve ahlak gibi onun bir parçasını oluşturur (Dura, 1990:138). Kültürün doğru anlaşıldığı kurumlarda; kalifiyelik, sosyalleşme ve toplumsal uyum konularında çok başarılı olacaklardır. Doğrudan kişiler arası bu değişime bağlı bulunmayan, toplumca kabul görmeyen sosyal normlar çoğu zamanlar ihmal edilebilmektedir (Çelikten, 2006:272-273). Kültürü toplumsal yaşamın belli bir alanına göre (sanat, edebiyat, müzik vb) sınırlamamak gerekir. Kültür insanın yaşamının her alanındaki kendisi ve kendisine ait olanın ifadesidir; çünkü kültür, insanın yaşamını, geçmişten gelen deneyimleri ve birikimleriyle nasıl ürettiğini anlatır. İnsan kendini nasıl üretiyorsa, bu üretme yolu onun kültürüdür (Özkan, 2006:30).

Her toplum yapısının bileşenleri vardır. Bu bileşenlerin kuşkusuz en önemlilerinden biri kültürdür. Uygarlık kültür, inançlar ve alt yapıya dayalı bir sistemler bütünüdür. Altyapılar teknolojik sistemleri, kültür sosyal sistemleri, varoluş ise inançları oluşturur. Bu sistemler birbirlerini tamamlayıcı niteliktedir. Her sistem diğerini belirli ölçüde etkilemektedir. Birinin eksik olması bir sonraki toplum modeline geçişi engellemektedir. Örneğin kültürün eksik ve yetersiz oluşu toplumları, bir üst toplum modeline geçişi engelleyecektir.

Eğitim ile Kültür Arasındaki İlişki

Kültür insanlara belirli yollarla aktarılmaktadır. Bu kültür aktarımını da şüphesiz en iyi yapabilecek kurumlar, eğitim kurumlarıdır. Eğitim ile kültür arasında bu yönde bir ilişki vardır. “Eğitim kasıtlı kültürleme sürecidir. Eğitimin kültüre göre şekillendirildiği ya da eğitimin kültürü etkilediği düşünceleri de eğitim ile kültür arasında bulunan bir ilişkinin varlığını ortaya çıkarmak için kullanılabilir. Kültür ve eğitim birbirine ihtiyaç duymaktadır” (Ocak, 2004:13). Birey ve toplum olarak insan, fikir ve ürünlerin kültürel etkileşimidir. İnsanlar, bir toplumun üyesi olarak eğitim süreciyle kültürü yaratıyorlar ve o yarattıkları kültürün de bir ürünü oluyorlar. Yani toplumun üyesi insan, eğitimin süreci ise kültürdür (Bilar, 2005:295).

Birey içinde bulunduğu toplumun bütün kültürel özelliklerini eğitim yoluyla edinmek durumundadır. Eğitim kurumlarında kasıtlı kültürleme aracılığıyla kültürün öğeleri verilmelidir. Bu öğeler “Dil, hoşgörü ve empati, normlar/değerler, topluma uygun tipik davranış örnekleri, düşünme yapısı, teknoloji, sanat, spor ve oyunlar, dindir” (Ültanır, 2003:304). Görüldüğü gibi teknoloji kültürün bir alt birimidir. Dura’ya (1990) göre teknoloji; yeni kriterler getirerek, insanın tabiat üzerindeki kontrolünü arttırmış, onun dünyaya bakışını, düşüncesini, duygu ve davranışlarını, sosyal ilişkilerini değiştirmiştir. Dolayısıyla geleneğini, edebiyatını, sanatını, dilini, musikisini, ahlakını, estetik değerlerini de etkilemiştir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde gerçekleşen devrimler; yeni ekonomik anlayışları, yeni sosyal etkileşimleri yaratmıştır. Teknoloji en dar ilişkilerden başlayarak mesleki ve teknik bağlara doğru, yeni sosyal ilişki ağları ortaya çıkarmıştır (Dura, 1990:138-139).

Bilgi Toplumunda Kültür

Tarıma dayalı geleneksel toplum yapısından sanayi toplumuna geçiş ve toplum yapısının kurumsallaşması uzun zaman almıştır. Sanayi devriminin neden olduğu köklü değişim ve dönüşüm, tarıma dayalı geleneksel toplum yapısını geride bırakırken; teknolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel yapılarıyla eskisinden tümüyle ayrı bir toplum yapısı meydana getirmiştir (Selvi, 2012:195). Bilimsel ve teknolojik yeniliklerin sürüklediği yeni toplum ve uygarlık düzeyinde, toplumsal bütünü diğer alanları da yeniden yapılanmıştır. Politik alanda, bireyin yerine grupsal çıkarların oluşturulduğu sivil toplum kuruluşlarıyla, parlamenter demokrasiden katılımcı demokrasiye geçilmiştir. Sosyal alanda, bağımsız-bağlantısız bireysellikten, işbirliğine dayalı sinerjik toplumsal yapılanma oluşmuştur. Kültürel alanda ise kapalı ve mutlakçı kültürel değerlerden farklılıkların hoşgörü içinde bir arada yaşamasına yönelik; kozmopolit kültürel çeşitliliğe doğru geçiş yaşanmıştır (Erkan, 2007:2). Muresan’a ve Gogu’ya (2010:36) göre bilgi toplumu kültürü, şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1- Bilgi Toplumu Kültürü (Muresan ve Gogu, 2010:36)

Günümüzde politik, ekonomik, sosyo-kültürel sistemlerdeki değişiklikler yeni bir toplum kavramını öne çıkarmıştır. “Sanayi toplumunu takiben bilgisayar ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, küreselleşme olgusuna ivme kazandırarak, dünyamızın yeni bir döneme yani bilgi toplumuna geçişini sağlamıştır” (Alagöz ve Özpeynirci, 2007:167). Bilgi toplumu, 1950’li yıllarda Amerika, Japonya, Batı Avrupa ülkeleri gibi gelişmiş ülkelerde bilgi teknolojilerinin giderek artan bir şekilde kullanımıyla meydana gelmiş bir aşamadır. Bu toplum aşamasında bilgi ve bilgi teknolojileri; tarım, sanayi, hizmetler sektörlerinin yanı sıra eğitim, sağlık, iletişim, kültür gibi her alanda kullanılabilir (Selvi, 2012:192). Endüstri toplumundan bilgi toplumuna geçiş, birçok alanda değişim meydana getirmiştir. Değişim, öncelikle ekonomi kurumunda ortaya çıkmıştır. Değişime en geç yanıt ise, kültürel yapıdan gelmiştir. Bilgi temelli sosyo-ekonomik yapı kültürel yapıyı etkilemiştir. Yeni toplum modelinde standartlaşma ile merkezileşmenin yerini bireyselleşme ve kültürel çeşitlilik almıştır (Demirbilek ve Çolak, 2009:33). Bilgi toplumunda kültür, daha önceki toplum türlerinden daha farklı bir yapıda değişime gitmiştir. Bu değişimi anlamak için bilgi toplumunun bütün alanlarını incelemek gerekir. Bu alanlar; teknolojik, sosyal, iktisadi, siyasal ve kültürel alanlardır. Bu alanların oluşması için ölçütler bulunmaktadır. Bu ölçütler ve ölçütlerin bilgi toplumunda işleyişi tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1- Bilgi Toplumunun Gelişimi İçin Kriterler (Meder, 2001:74)

<i>Teknolojik Kriter</i>	Bilgi teknolojileri anahtar güçtür. Evde, eğitimde, fabrikada bilişim teknolojilerinin yaygın bir kullanımı söz konusudur.
<i>Sosyal Kriter</i>	Bilgi hayat kalitesini çoğaltır. Yaygın enformasyon bilinci, yüksek nitelikli bilgiye son kullanıcı erişimi yaygındır.
<i>İktisadi Kriter</i>	Bilgi, iktisadi faktörlerin anahtarıdır: kaynak, hizmet, mal, ürün ve istihdam gibi.

TÜRKİYE’NİN BİLGİ TOPLUMU EĞİTİMİNE GEÇİŞİNİ ENGELLEYEN KÜLTÜREL ETKENLER

<i>Siyasal Kriter</i>	Bilginin serbestiyeti uzlaşma ve katılımın artmasıyla karakterize edilen siyasal sürece yol açar.
<i>Kültürel Kriter</i>	Ulusal ve bireysel gelişmenin ilgi merkezindeki bilgi, değerinin yükselmesiyle, bilginin kültürel değerinin tanınması

Tablo 1’de görüldüğü gibi bilgi toplumu olmak için teknolojik, sosyal, iktisadi, siyasal ve kültürel kriterleri yerine getirmek gereklidir. Bilgi toplumuna geçiş için bu sistemlerin hepsinin yerine getirilmesi gerekir. Bu yüzden bilgi toplumunda, bilgi toplumu insanının bilgi toplumu kültürüyle yaşaması gerekmektedir. Bilgi toplumunda insan aklının bilimsel yöntem ile ulaştığı bilgi, dünyayı düzenleyen başlıca güç haline gelmiştir. Bundan dolayı bilgi toplumuna geçişle birlikte kültürel anlamda değişim olmuştur. Bu değişimler beraberinde farklı becerileri doğurmuştur.

Bilgi toplumunda beceriler pek çok farklı şekilde tanımlanmaktadır. Bu becerilerle ilgili ana bileşenler; çağın içeriği (yani: küresel farkındalık, bilimsel kültür), öğrenme ve düşünme becerileri (üst düzey düşünme, planlama ve yönetim, işbirliği), teknoloji kültürü (öğrenme ortamında teknolojiden faydalanmak, E-iletişim) ve liderlik becerileridir (yaratıcılık, ahlak, ürün çıkarma). Bu becerilerin temeli teknolojiye dayansa da, bunlar daha çok, başarı için temel esaslar olarak görev yapmaktadır. Öğrenciler direkt olarak E-iletişimle bağlantılı olduklarından, kültürel farkındalık ve sosyal sorumluluk gibi ahlaki konular bilgi toplumu becerileri olarak karşımıza çıkmaktadır. Üretkenlik de diğer bir unsurdur. Bilgi toplumu öğrencilerinin, hem kendi kendilerini yönlendirebilme, hem de diğer birey, grup ya da makinelerle işbirliği yapabilme yetilerine sahip olmaları gerekmektedir. Ortaya çıkan sonuçlar üzerinde de önemli bir vurgu vardır. Günümüz öğrencilerinden, küresel pazarda rekabet edebilmeleri için, eleştirel düşünceleri ve yüksek kaliteli ürünler çıkartmaları beklenmektedir. Bilgi toplumu becerilerini edinmek için, öğrencilerin yeni fikirler üretmeye, sunulan malzemeyi değerlendirip analiz etmeye ve bu bilgilerini önceki akademik deneyimlerine aktarmaya teşvik edilmeleri gerekmektedir. Bu teşvikin verilebilmesi, öğretim metotlarının değiştirilmesiyle gerçekleştirilebilir. Bu da ancak, düşünme şeklini de değiştirmekle mümkündür. Öğretmenler, içerik aktarımı yapmaktansa, öğrencileri bu içeriğin içine katmalıdır. Bu, bilgilerin daha hızlı bir şekilde aktarılması anlamına gelebilir. Çevrimiçi faaliyetlerle yüz yüze etkileşim sağlanmalıdır. Bu fikir, teknolojinin, 21. yüzyıl öğretme ve öğrenmesini yürütme görevi değil de, bir altyapı görevi gördüğünün en büyük örneğidir. Teknoloji gerçekten de, bu paradigma değişimi gerçekleşene dek öğretimi engelleyebilir (McCoog, 2008:3-4). Bilgi toplumu; uzlaşma, hoşgörü, katılımcı ve bireyin öneminin daha kolay elde edilebilir olduğu bir kültürel ortamı içermektedir. Bilgi toplumu yapısının katılımcı ve çoğulcu olması, kültürde farklılıkları dikkate alma, hoşgörü ve katılımı yaygınlaştırmaktadır; çünkü

insanlar arasındaki anlaşmazlık, bilgi eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Bu doğrultuda bilgi toplumu çağdaş demokrasi anlayışını benimsemektedir. Çağdaş demokrasi, hem bireyi hem de toplumu düşünerek hareket eder. Toktok'a (2010:136) göre bilgi toplumlarında herkes istediği gibi düşünme ve düşündüğünü özgürce söyleme hakkına sahiptir. Aynı zamanda belirlenmiş yasalar çerçevesinde, başkalarının özgürlüklerini kısıtlamadan çeşitli eylemlere girişebilir. Farklı bir düşünceye karşı saygılı olmak bazı temel hak ve özgürlükleri içselleştirmek, benimsemekle ilgili bir durumdur. Dolayısıyla kişilerin yani öznelerin kültürel yapıları ile demokratik yapıların iç içeliği söz konusudur.

Kültür ve yaratıcılık arasında pozitif ilişki vardır. Kültürlerin muhafaza edilmesi ve çok kültürlü bir çevrenin yaratıcılığa etkisi olumlu yöndedir. Geçmişten gelen deneyimler, gözlemler yeni nesle aktarılırsa bireyin üretimi artacaktır. Ayrıca kültürler arasındaki tecrübelerin paylaşılması, bilgi üretimine katkı sağlayacaktır. Bu yüzden bilgi toplumunda kültür bireylere aktarılmalı ve yapılandırılmalıdır (Unesco, 2003:47).

Bilgi toplumuna geçilebilmesi için kültürün bütün alt öğelerinin bilgi toplumunun niteliklerine uygun hale getirilmesi gerekir. Kültür; toplumların birçok yönünü içermektedir. Bu yönlerden biri de sanattır. Sanatın oluşabilmesi için sanat eğitiminin yaygın ve nitelikli olması gerekmektedir. Yarımca'ya (2010) göre sanat eğitimi; insanın yaratıcı güçlerini ortaya çıkartmasına yardımcı olacak koşulları hazırlayan ve bireyin kişilik kazanmasını sağlayan yetenek, estetik ve kişilik eğitimidir (Yarımca, 2010:284). Toplumların maddi manevi değerlerin içerisinde sanatsal kavramlar da bulunmaktadır. Dolayısıyla sanat eğitimi, kültürle ilişkilidir. Sanat eğitiminin etkili olması, kültür aktarımını olumlu etkileyecektir.

Bilgi toplumunda bireyler demokrasi kültürü ile yetişirler. Bu kültür birlikte yaşama kurallarını bireylere kazandırmaktadır. Toktok (2010:136)'a göre demokrasi kültürü; özgürlükçü, katılımcı, eşitlikçi ve çoğulcu yapısıyla hukukun üstünlüğüne dayanan bir demokrasi anlayışının ürünüdür. Bilgi toplumundaki demokrasi kültürü; tartışmak, paylaşmak, dinlemek, saygı duymak, "öteki"ni kabullenmek, farklılıklara tahammül değil, farklılıkları zenginlik kabul etmek gibi kavramları içermektedir. Bu bir anlayış, zihniyet ve demokrasi terbiyesi meselesidir.

Kültürel farklılıklar toplumdan topluma değişen insan tipinin kaynağıdır. Kültürler kendi insan modelini yetiştirmektedir. Kara'ya (2009) göre her bir kültür, farklı anlam ölçülerine, değer ve norm sistemlerine, tutum ve davranışlara göndermede bulunmaktadır. Bu yüzden her kültürün insan tipi, farklılık gösterir. Kimi kültürler, dışa açık, özgür, bağımsız kişiliklere alan açarken, kimileri, bağımlı, korumacı ve konformist kişilikler üretir (Kara, 2009:471). Girişimciliğin kültürel değerlerden etkilenmemesi mümkün değildir. Üyesi oldukları topluma ait kültürden aldıkları parametrelerle oluşan bir alt kültür çerçevesinde hareket eden

girişimcilerin, kişilik yapıları da bundan etkilenecektir. Kişilik yapılarında aktif ya da pasif olacak unsurların varlığı önemli ölçüde kültürel etkilerle oluşacaktır (Demirel ve Tikici, 2004:54).

Bilgi toplumunda insanların yönetime katılımı daha önceki toplumlara göre farklılık göstermektedir. Bu farklılıkların temelinde insanların eğitimi söz konusudur. İnsanların eğitimi ile demokrasi pozitif yönde ilişkili olabilir. Demokrasi, toplumu oluşturan yurttaşların, temsilciler yoluyla kendilerini yönetmeleri anlamına gelmektedir. Ayrıca, demokrasi, güçler ayrılığını, bireysel hakların güvence altına alınmasını ve özel yaşamın korunmasını sağlar. Bu bağlamda demokrasi, fikirlerin ve çıkarların çeşitliliğini varsaymaktadır (Bedük, Usta, Kocaoğlu, 2006:54). Odabaşı ve diğerlerine (2008) göre tarım toplumunda; eğitim çağındaki nüfusun %5’i eğitilirken; bu oranın sanayi toplumunda %60, bilgi toplumunda ise %100’e yakın olduğu görülmektedir. Eğitilmiş insanlar kendi kararlarını kendileri vermek isterler. Bu yüzden bilgi toplumunda katılımcı demokrasi anlayışı meydana gelmiştir. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler sonucunda insanların demokratik etkinliklere katılmaları kolaylaşmıştır (Odabaşı vd., 2008:1). Yani bilgi toplumunda katılımcı demokrasi söz konusudur. Bilgi toplumu kültürünün alt boyutlarından biri katılımcı demokrasi olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcı demokrasiyi kolaylaştıracak kuruluşlar sivil toplum kuruluşlarıdır. Sivil toplum, bilgi toplumunda demokrasi kültürünü topluma kazandırmaya çalışan örgütlerdir. Sivil toplum; özgürlükçü, katılımcı, eşitlikçi ve çoğulcu yapısıyla hukukun üstünlüğüne dayanarak bilgi toplumunda olması gereken kültür insanlara kazandırabilir. Bu yüzden bilgi toplumunda sivil toplum örgütlerinin fazla sayıda olması gerekmektedir. Keyman’a (2005) göre sivil toplum; toplumsal sorunların çözümünde etkili bir aktördür. Sivil toplum, sorunların çözümünde siyasi partilerle ve devletle işbirliği içine girebilecek bir kuruluştur. Devlet yönetiminin etkili, verimli, sorumlu ve şeffaf bir yönetime dönüştürülmesinin önemli bir aktörü sivil toplum kuruluşlarıdır. Toplumsal yaşamın mikro-yerel ölçekten makro-ulusal düzeye kadar “aktif vatandaşlık” temelinde örgütlenmesinde sivil toplum kuruluşları önemli bir rol alır. Toplumsal yaşamı oluşturan farklı kimlikler ve farklı toplumsal kesimler arasındaki ilişkinin demokratik temelde kurulmasını sağlayabilecek örgütler sivil toplum kuruluşlarıdır (Keyman, 2005:4).

Bilgi toplumunda kültürel farklılıklar Erdem (2006) tarafından şu şekilde açıklanmıştır:

- Doğrudan çıkarları korumaya yönelik küçük örgütlenmelerin yaygınlaşması,
- Bireyin merkezi konumda olduğu değişik aile tiplerinin ortaya çıkması,
- Sosyal değerlerde özün çeşitlilik, eşitlik, bireycilik öğelerinden oluşmasıdır (Erdem, 2006:3).

Bilgi toplumunda bireyselleşme ve yerelleşme kavramları ön plandadır. Bireyselleşme ve yerelleşme kavramları kültürle doğrudan ilgilidir. Bu kavramları dikkate alarak eğitim öğretim sürecini planlamak, farklı bir kültür tipi ile karşı karşıya gelinmesine neden olacaktır. Bu kültür tipinin eğitime yansımaları, çok kültürlü bir eğitim-öğretim sürecine ışık tutmaktadır. Bilgi toplumunda da çok kültürlü eğitim süreci vardır. “Çok kültürlü eğitim öğrencilerin, akademik başarılarını artırmayı ve kültürel duyarlılığı destekleyerek, kültürel farklılıklar hakkındaki önyargıyı azaltmayı, bireylerin çok kültürlü ortamda uyum içinde yaşayabilmelerini, farklı bireylere eğitimde eşitlik sağlamayı ve kendi kültürlerini yaşatmalarını desteklemeyi amaçlamaktadır (Cırık, 2008:31).

Bilgi toplumunun çağdaş kültürü, yaratıcı elemana ihtiyaç duymaktadır. Yaratıcılık deneysellik ve yenilikçilik ile başarılabilir. Deneysellik ve yenilikçilik bilgi üretimine yatırım yapıldıkça artmaktadır. “Bir ülkenin gayri safi milli hâsılasında bilgi sektörüne yatırım yüksek ise egemen ise o ülke bilgi toplumdur denilebilir. Bilgi üretimine yatırım yapıldıkça yeni bilgilerle karşılaşmaktayız. Bu yeni bilgileri radyo, televizyon, gazete gibi kitle iletişim araçlarında görebiliriz” (Holland, 2006:4).

Bilgi toplumunda kültür e-dönüşüm süreci ile insanlara hızlı şekilde yayılmıştır. E- dönüşümün bileşenleri şekil 3’te gösterilmiştir.

Şekil 2. E- Dönüşüm Süreci (Hanna, 2010:246)

Bilgi toplumuna geçiş e-dönüşümle hız kazanacaktır; çünkü e-dönüşüm bireylerde bilgi toplumu kültürünü yerleştirmeye başlayacaktır. Şekil 2’de de görüldüğü gibi e-dönüşüm oluşabilmesi için, bilgi altyapısı, bilişim teknolojisi endüstrisi, e-uygulamalar ve bu noktada gerekli olan insan kaynaklarının etkin biçimde kullanılması gereklidir.

Bilgi Toplumunun Özellikleri ve Eğitim

Her toplum kendi sistemlerine uygun insan modelini eğitmek zorundadır. Tarım toplumu kendine uygun işçi modelini yani tarım işçisini eğitmiştir. Sanayi toplumu ise sanayi toplumuna uygun sanayi işçisini yetiştirmiştir. Bu iki toplum kendine uygun insan modellerini yetiştirdiği için bir üst topluma yükselebilmişlerdir. Bilgi toplumu da bilgi toplumuna uygun insan modelini yetiştirmek durumundadır. Bilgi toplumuna uygun insan modeli de bilgi ile ilgili olmalıdır. Aytun (2005)’a göre bilgi toplumunda yeni işçi modeli, bilgi işçisidir. Bilgi işçisi, bilgi toplumunun amblemi, simgesi, bayrakçısıdır. Feodal şövalye ortaçağ için, burjuva kapitalist toplum için ne ise kapitalist-ötesi toplum için bilgili insan odur. Bilgi toplumunda tarım, sanayi, hizmetler gibi üç sektörün yanında bir dördüncü sektör olarak bilgi işçilerinin oluşturduğu bilgi sektörü olacaktır (Aytun, 2005:11). Bilgi toplumunda bilgi, sanayi toplumundaki gibi nesnellik ve kesinlikten daha farklı olarak karşımıza çıkmıştır. “Bilgi toplumunda bilgi; yüksek düzeyde tarihsellik içeren, zaman ve mekân içinde sürekli olarak değişebilen ve farklılaşabilen, “olası”, “görelî” ve “öznel” bir karakterdedir” (Yalçınkaya ve Özsoy, 2003:2). Bu çerçevede üretilmiş bilginin de bilgi toplumunda kullanıldığında verim oldukça yüksek olacaktır. “Eğitimli iş gücü ve bilgi sermayesi, üretimde verimi artırır. Bilgi sermayesine önem veren finans, medya, elektronik, toptancılık ile uğraşan şirketler Avustralya’nın verimine 1996-2001 yılları arasında % 1, Amerika’nınkine % 1,3 ve İrlanda’nınkine % 0,73 oranlarında katkıda bulunmuştur” (Çalık ve Çınar, 2009:8). Bilgi toplumunda bilgi üretimi şarttır. Eğitim kurumları da bu bağlamda kendinden beklenen görevi yerine getirmelidir. “Bilgi toplumunda eğitimin hedefi, kimliğini kaybetmeden, farklı kültür ve coğrafyalarda uyum ve başarı sağlayabilecek insanlar yetiştirmek olmalıdır” (Durmaz, 2010:205).

Her toplumsal aşama, her alanda kendi paradigmasını oluşturduğu gibi, kendine özgü bir eğitim paradigmasını da oluşturmaktadır. Nitekim toplum kendi hedef, öncelik ve kabullerine uygun bir eğitim sistemi oluşturduğu gibi, oluşturulan eğitim sistemi de içinde şekillendiği toplumu korumak, güçlendirmek ve kalkındırmak işlevlerini üstlenmektedir (Şentürk, 2008:5). Toplumların kalkınması, devletlerin uzak hedeflerinin oluşması için öğrencilerde birtakım davranışlar oluşmalıdır. Bilgi toplumu eğitim sistemine uygun yetiştirilecek öğrencilerde aşağıdaki davranışlar beklenmektedir (Bluestein, 2011):

- İnisiyatif alarak, kurallar veya sınırlar dahilinde kararlar alabilme,
- İletişim,
- Müzakere ederken otoriteye saygı,
- Kişisel bütünlük,
- Kişisel bakım, kişisel sınırları korumak,
- Yeni şeyler denemek için risk almaktan kaçınmamak,

- Duygularını dürüst ifade etme, sorumlu davranmayı bilme,
- Başkalarının haklarını ihlal etmediği sürece çalışmak,
- Kişisel sorumluluğu varsayarsak takım çalışmasına yatkınlıktır.

Bununla birlikte bilgi toplumunda eğitilmiş insandan beklenen davranış değişiklikleri şunlardır (Eryaman ve Genç, 2007:96):

- Bilgi toplumunda merkez olan kişidir. Eğitimli insan doğrudan doğruya toplumun simgesidir, toplumun performans kapasitesini tanımlayandır.
- Bilgi toplumunun insanı kendi kültürünün ve toplum yaşantısının dışındaki gelişmelerden habersiz olmak anlamında “taşralı” ve “içe kapanık” olamaz.

Bilgi toplumu eğitiminde; bilgiyi öğrenme ve uygulama, var olma ve birlikte yaşamayı öğrenmek önemlidir; çünkü bilgi toplumunda bu beceriler, günlük yaşamın temel becerileridir. Bu temel beceriler, bireyin topluma uyum sürecinde ve topluma katkıda bulunmasına yardımcı olmaktadır. Bu açıdan bilgi toplumunda öğrenme, günlük yaşamın hemen hemen her boyutuna etki etmektedir. “Bilgi için öğrenme, yapmak için öğrenme, var olmak için öğrenme ve birlikte yaşamayı öğrenmedir. Bu faktörlerden en can alıcı olanı “birlikte yaşamayı öğrenme” ögesidir, ancak birlikte yaşamayı öğrenmek için diğer üç faktörün başarılması ön koşuldur” (Tutkun, 2010:1002). Bu bağlamda birlikte yaşamayı öğrenmeye bir başka yazar Touraine (2000:212) kültürel açıdan bakarak, ortak bir özgürlük alanı yaratabilmek adına hepimizin ortak görevinin araçsal eylemle “kültürel kimliği” bağdaştırmak olduğunu vurgulamaktadır.

Bilgi toplumunun yaşam şartları ve eğitimsel ihtiyaçları, yeni bir eğitim paradigmasına ihtiyaç duyulmasına neden olmuştur. Yeni eğitim sistemi, sanayi toplumu ile bilgi toplumu arasındaki farklılıkları inceleyerek bulunabilir. Bu farklılıklar tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2-Sanayileşme Çağı ve Bilgi Çağı Arasındaki Eğitimi Etkileyen Önemli Farklılıklar
(Reigeluth, 1994:6)

Sanayileşme Çağı	Bilgi Çağı
Çelişkili İlişkiler	İşbirliğine Dayalı İlişkiler
Bürokratik Organizasyon	Takım Organizasyonu
Otokratik Liderlik	Paylaşılan Liderlik
Merkezi Kontrol	Hesaplar Anlamından Özgürlük
Otokrasi	Demokrasi

TÜRKİYE’NİN BİLGİ TOPLUMU EĞİTİMİNE GEÇİŞİNİ ENGELLEYEN KÜLTÜREL ETKENLER

Temsili Demokrasi	Katılımcı Demokrasi
Uyum	Girişken
Tek Yönlü İletişim	Ağ yoluyla
Bölmelere Ayrılmış (iş Bölümü)	Holizm (Görevlerin Entegrasyonu)

Tablo 2’den anlaşılacağı üzere sanayi toplumlarında görülen, uygulanan kavramların bilgi toplumuna geçişle değişmeye uğradığı görülmüştür. Bilgi toplumuna geçişle insanlar arası iletişimin ağ yoluyla hızlandığı, yönetim sürecinin demokratik bir sürece girip katılımcı demokrasiye dönüştüğü, insana verilen önemin demokrasiye geçişle arttığı, bireysel işler yerine işbirlikli bir dayanışmaya gidildiği görülmektedir. Sanayileşme çağından bilgi toplumuna geçiş sürecinde değişimler, çalışma hayatı ve bilginin kullanım alanlarında kendini göstermiştir. Reigeluth (1994)’e göre sanayileşme döneminde, montaj hattında çalışma hayatına katlanabilecek minimal eğitilmiş insanlara ihtiyaç duyuluyordu, ancak, bu montaj hattı işleri giderek tükenmeye başladı. Tarım iş gücünün sanayileşme dönemiyle beraber düşüşü gibi üretim yüzdesi de gitgide düştü. Sanayileşme devrinin fiziksel yeteneklerimiz üzerinde yoğunlaştığı ve uzatıldığı gibi (mekanik teknoloji), bilgi çağı da zihinsel yeteneklerimiz üzerinde yoğunlaşmaktadır (entelektüel teknoloji) (Reigeluth, 1994:6). Bilgi toplumu kültürünü bireylere kazandırmanın yolu bilgi toplumuna uygun bir eğitim modeli uygulamaktan geçmektedir.

Toplumsal değişimler yaşanırken birçok alanda yenilikleri de beraberinde getirmektedir. Bu değişim süreci devam ederken en çok etkilenen alanlardan biri kuşkusuz eğitim alanıdır. Değişimin etkili olabilmesi ve daha çok alana yayılabilmesi için değişim sürecinde olan toplumun eğitim sistemini bu sürece dâhil etmek gereklidir. “Bilgi toplumunda eğitim sistemi, değişime ayak uydurabilen, var olan teknolojiyi ve geleceğin teknolojilerini üreten, çağının ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde donatılmış yenilikleri takip edebilen ve uyumsuz nitelikli bireyler hedeflemektedir” (Bozaslan, 2012:34). Bilgi toplumu kitle iletişim teknolojilerine ve bilgisayar bilgi sistemine vb. dayanmaktadır. Bu sistemler toplumları oluşturmaktadır. Toplumların değer verdiği bilgi sistemleri değişince, bireyden topluma, toplumdaki bireye, aile kurumundan diğer sosyal kurumlara, yönetimden ekonomiye ve eğitim sistemine, tüm sistemler yeni bilgi sistemine göre düzenlenmektedir (Özkan, 2009:117).

Bilgi toplumunda eğitimin hedefleri hayatın hemen hemen her alanına dâhil olmaktır. Bilgi toplumunda eğitim kurumlarının, bireyin günlük hayatta var

olan bütün ihtiyaçlarını giderebilecek noktada bireyi yetiştirmesi gerekmektedir. Erdoğan'a (1998) göre bilgi toplumunda eğitimin hedefi, evrensel düşünebilen, etnik ve ulusal sınırlar içinde kalmayan, sorunlara çözüm üreten, uzlaşmacı, hoşgörülü ve özgürlükten yana olan, insan haklarını savunabilen, demokrasiyi benimseyen, ekip halinde çalışabilen yaratıcı olan bilim, kendini sürekli yenileyip geliştirilebilen, barışı savunan bireyler yetiştirmektir (Erdoğan, 1998:93).

Günümüzde sanayi toplumundan bilgi toplumuna dönüşümü sağlayan bilgi teknolojileri, ekonomik sistemi, kültürel hayatı, siyaseti, iş dünyasını değiştirdiği gibi eğitim sistemi ve anlayışını da değiştirmektedir. Bu anlamda bilgi toplumunda eğitim çeşitli niteliklere sahip olmaktadır (Hamzaçebi, 2002:1). Bilgi toplumu eğitim modelini daha iyi anlayabilmek için sanayi toplumunun eğitim modelini görmek gereklidir.

Tablo 3- Sanayi Toplumu ve Bilgi Toplumu Eğitim Modelleri (Oğuz, 2010:24)

<i>Sanayi Toplumu Eğitim Modeli</i>	<i>Bilgi Toplumu Eğitim Modeli</i>	<i>Teknolojik İhtiyaçlar</i>
Sınıfta yapılan ders	Kişisel araştırma	Bireye erişimi olan ağ ortamındaki PC'ler
Pasif özümleme	Çıraklık	Yeteneklerin geliştirilmesi ve simülasyonlar gerekli
Yalnız çalışma	Ekiple öğrenme	Ortak çalışma araçlarından ve e-postadan faydalanır.
Her şeyi bilen öğretmen	Rehber olan öğretmen	Ağ ortamında uzmanlara ulaşmaya dayalı
Değişmeyen içerik	Hızla değişen içerik	Ağları ve yayın gereçlerini gerektirir.
Homojenlik	Çeşitlilik	Değişik Erişim Gereçleri

Tablo 3'ten anlaşıldığı gibi bilgi toplumu eğitim modelinde; kişisel araştırma, çıraklık, ekiple öğrenme, rehber olan öğretmen, hızla değişen içerik ve çeşitlilik gibi kavramlar bulunmaktadır. Bu kavramlar yerine getirilmez ise bilgi toplumuna geçiş olamayacaktır. Ayrıca teknolojik ihtiyaçların karşılanması bilgi toplumu eğitim modelini uygulamada yardımcı olacaktır.

Bilgi toplumunda bilginin yenilikçi anlayışı yeni kültürel değerlere dayanır. Kişisellik yerine, katılımcı ve paylaşımcı değerler öne çıkmaktadır. Bilgi toplumunda toplumsal bütünü oluşturan temel alanların, kendi işlevlerini etkin olarak yerine getirebilmesi için tablo 3'te görülen toplumsal değerleri, bilgi çağının sosyo-kültürel sürecini belirleyen değerler olarak içselleştirmesi gereklidir (Erkan, 2007:13).

TÜRKİYE’NİN BİLGİ TOPLUMU EĞİTİMİNE GEÇİŞİNİ ENGELLEYEN KÜLTÜREL ETKENLER

Bilgi toplumunda yeniliklere açık olma, beraberinde yaşam boyu öğrenmeyi getirmektedir. Yaşam boyu öğrenme bilgi toplumunda kültür haline gelmiştir; çünkü bilgi toplumunda sürekli değişen bilginin olması, yeniliklere açık olmayı dolayısıyla sürekli öğrenmeyi gerektirmektedir. Ayrıca yaşam boyu öğrenmenin daha farklı yararları da bulunmaktadır. Marşap ve diğerlerine (2007) göre yaşam boyu öğrenme daha iyi gelişim, sosyal uyum, daha iyi iş istihdamları ve vatandaşlığın etkin bir şekilde kullanımında rol alır. Bu öğrenme modeli; e-egitim stratejisi, e-egitim, öğretim için faaliyetlerin organizasyonunda yenilik ve etkinlik, sosyal uyum ve vatandaşlığın etkin olarak kullanımı ve hareketlilik, uyum ve iş istihdamı sağlar (Marşap vd, 2007:5). Bilişim teknolojileri becerileri, yabancı diller, teknoloji kültürü, girişimcilik ve sosyal beceriler gibi temel beceriler yaşam boyu öğrenme kapsamında kazandırılabilir (Karip, 2005:203).

Türkiye ve Bilgi Toplumu

Toplumlar diğer toplum türlerine dönüşürken sistemlerini yeni toplum türüne göre değiştirmek zorunda kalmaktadırlar. Bu değişen sistemlerden biri de kültürdür. “Kültür değişmesi, bir toplumun siyasi yapısında, idari kurumlarında ve toprağa yerleşme ve iskân tarzında, inanç ve kanaatlerinde, bilgi sisteminde, eğitim biçimlerinde, kanunlarında, maddi araçlarında, bunların kullanılmasında, toplumsal ekonominin dayandığı her bölümde etkindir” (Özdemir, 2011:87). Türkiye’nin bilgi toplumuna geçişi kültür değişikliğine gitmesiyle oluşacaktır. Dura’ya (1990) göre Türkiye en az yetmiş yıldır kalkınma çabası içinde olan, yani bir sanayi-öncesi toplumken sanayi toplumu olmaya çalışan, başka bir deyişle modernleşmek isteyen bir ülkedir. Türkiye vatandaşlarının, bilgi toplumuna has sektör, meslek ve gruplara yönlendirilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda yapılan çalışmalar elbette bir kültür değişikliği gerektirecektir (Dura, 1990:141).

Erkan’a göre Türk toplumu; tarihinde farklı dil, din, kültür ve ırkları en uzun süre yan yana, asimile etmeden yaşatmaya çalışmış nadir toplumlardan biridir. Türk Devleti ise, farklı kültürlerin yan yana yaşaması için ortam hazırlamıştır. Türk insanı ise, özde kendi grupsal değerlerinden özümseyebildiği değerler sistemini alarak, kişiselleştirilmiş değerler dünyası oluşturmuştur (Erkan, 2007:13). Türk toplumunun bu yapılarının bilgi toplumuna uyarlanabilmesi için bilgi toplumunun temel alanlarını incelemek gerekir.

Tablo 4’te bilgi toplumuna ait alanlar, temel değerler ve işleyiş yöntemi verilmiştir.

Tablo 4- Bilgi Toplumu Temel Alanları ve İşleyiş Yöntemleri (Erkan, 2007:13)

<i>Temel Alan</i>	<i>İşleyiş Yöntemi</i>	<i>Temel Değer</i>
Kültürel Alan	Hoşgörü---Bağnazlık	Adalet-Eşitlik

Sosyal Alan	Uzlaşma-Çatışma--Savaş	Barış
Politik Alan	Katılımcı Demokrasi-Otokrasi	Özgürlük
Ekonomik Alan	Kuantum Rasyonelliği	Refah Artışı
Teknolojik Alan	Bilimsellik-Geleneksel Pratik	Yenilik
İnsan	Başarı-İlişki	Güvenlik

Tablo 4’te görüldüğü gibi bilgi toplumunda adalet ve eşitlik vardır. Adalet ve eşitlik Türkiye’nin tarihinde sürekli varlığını korumuştur (Erkan, 2007:13). Bilgi toplumunun temel alanlarının etkin bir şekilde devamını sürdürebilmesi için sivil toplum kuruluşlarına (STK) ihtiyaç vardır.

Bilgi toplumu kültüründe STK etkin rol oynamaktadır. Sivil toplum kuruluşları, demokrasi kültürünü, aktif vatandaşlığı, katılımcılığı bireylere kazandırmada yardımcı olmaktadır. Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının durumunu Başfıncı (2007) şu şekilde açıklamaktadır:

Türk Halkının genel itibariyle sivil toplum kuruluşlarına üyelik oranının çok düşük olması,

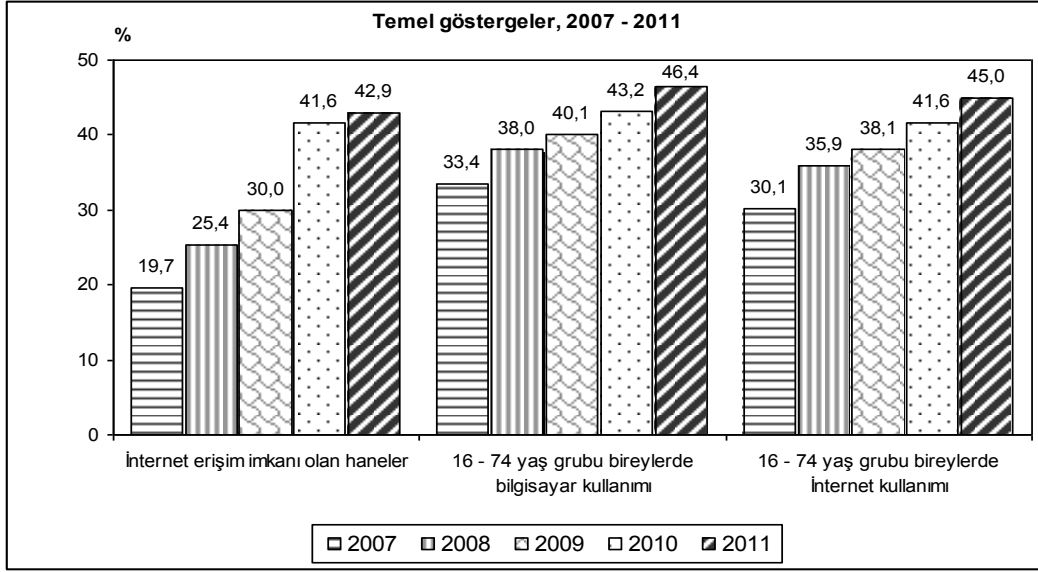
- STK’lerin kurumsal kapasitelerinin düşük olması,
- STK’ler arası iletişim ve işbirliklerinin düşük seviyede olması,
- STK’lere yönelik güven eksikliği,
- Devlet-Sivil Toplum ilişkilerinin istenen seviyeye gelmemiş olması,
- STK’lerin yönetim konusundaki yetersizlikleridir (Başfıncı, 2007:2-3).

Sivil toplum kuruluşlarının; toplumun ihtiyaçlarına yönelik siyasi kurumlarla işbirliğine giderek toplumun yararına yönelik faaliyetlerde bulunmaları gerekir. Türkiye’de STK’lerin bu noktada durumu henüz yeterli değildir. Hıralı (2007)’e göre Türkiye’deki sivil toplumun tıpkı diğer gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi siyasi açıdan, STK’lerin politika belirleme aşamasına etkide bulunabilecek güce sahip olmadıkları hatta böylesine bir imkâna sahip olma ihtimalleri olabileceğini düşünmenin dahi zor olduğu anlaşılmıştır (Hıralı, 2007:124).

Bilgi toplumu kültüründe teknoloji kullanımı söz konusudur. Bilgi iletişim teknolojilerinde bilgisayar ve internet kullanımı olmazsa olmazlardandır. Şekil 4’te Türkiye’de bilgisayar ve internet kullanım oranları verilmiştir.

TÜRKİYE’NİN BİLGİ TOPLUMU EĞİTİMİNE GEÇİŞİNİ ENGELLEYEN KÜLTÜREL ETKENLER

Şekil 4-Türkiye’de İnternet ve Bilgisayar Kullanımı (Tük, 2012)

Şekil 4’ten anlaşılacağı gibi Türkiye’de internete erişme imkânı olan haneler % 42,9, 16-74 yaş grubu bireylerde bilgisayar kullanımı % 46,4, 16-74 yaş grubu bireylerde internet kullanımı ise % 45 dolayındadır. Türkiye’de nüfusun daha % 50’sine bile ulaşamamıştır; ama 2007 yılından bu yana nüfusun yüzdelerinde artış söz konusudur.

Türkiye’de yaşam boyu eğitimle Ekim 2006 tarihli, “Türkiye’nin Başarısı İçin İtici Güç: Hayat Boyu Öğrenme Politika Belgesi”dir. Bu rapor; hayat boyu öğrenme programları için kırsal kesimi geliştirme, kapsamlı bir temel beceriler ve anahtar yetkinlikler geliştirme stratejisi, sivil toplumun hayat boyu öğrenmenin uygulanmasına dâhil edilmesi ve bu konuda desteklenmesi, uygulayıcıların kapsamlı biçimde eğitilmesi, bilgi ve farkındalık oluşturma kampanyası, medya ve hayat boyu öğrenmeden oluşmaktadır (Bağcı, 2011:155).

Türkiye’de yaşam boyu eğitim politikaları, Türkiye’nin eğitim ihtiyaçlarının ve eğitim sisteminin derinlemesine analizine göre yapılamamıştır. Türkiye’nin, yaşam boyu öğrenme kavramında mesleki eğitime ve öğretime özel önem vermesi, hükümet ve sosyal ortaklar arasındaki işbirliğini geliştirmesi ve bu doğrultuda eğitimin, ilgili kurumların yetki devriyle yerinden yönetime geçmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Bağcı, 2007:82).

Türkiye’de yaşam boyu öğrenmenin etkinliğinin artırılması için yapılması gerekenler (Özen, 2011:13-14):

- Zorunlu eğitim bireylerin öğrenme becerilerini geliştirmeli ve bireyleri yaşam boyu öğrenmeye hazırlamalıdır.

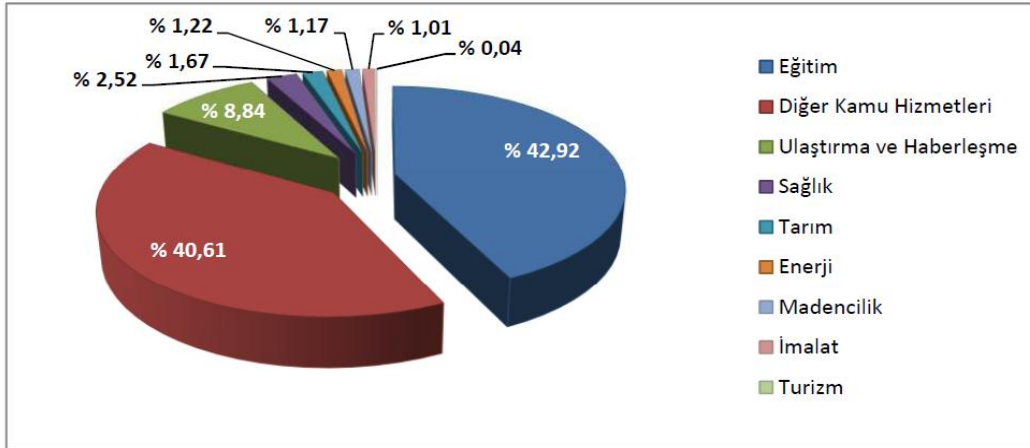
- Tüm toplumun yaşam boyu öğrenme konusundaki farkındalıkları medya yoluyla arttırılmalıdır.
- Yaşam boyu öğrenmede bireylere uygun danışma ve rehberlik verilmelidir.
- Yaşam boyu öğrenmede çoklu ortam yazılımları ve ağlarını kullanarak bireylere bilgiye ulaşma becerisi kazandırılmalıdır.

Andragoji, kendi kendine öğrenen öğretim biçimine yönelik uygulamalar ve kuramlar bütünüdür. Andragoji kavramı, “yetişkin eğitim bilimi” anlamında olup Yunanca’daki ander sözcüğünden türetilmiş ve eğitim biliminde yetişkinin öğretim bilimi veya öğretme sanatı olarak kullanılmaktadır. Türkiye’de yetişkinlere yönelik eğitim ve yaygın eğitim, genel ve özel konulu kursları sunan Halk Eğitim Merkezleri ile devletin değişik meslek eğitimi kurumlarını kapsamaktadır (Ültanır ve Ültanır, 2005:2-8).

Türkiye’de Kültür ve Eğitim Etkileşimi

Bilgi toplumu, kendini sürekli yenileyen ve geliştiren, bilgiyi üreten ve etkin kullanabilen ve değişen iş koşullarına uyum sağlayabilen bireyler gerektirmektedir. Bilgi toplumunun gerektirdiği beşeri sermayenin yaratılması, insanımızın ekonomik ve sosyal refahının sağlanması için bilgi ve iletişim teknolojilerinin insanımızın hayatında yer alması elzemdir (DPT, 2012:39). Türkiye’de 2011 yılında bilgi ve iletişim teknolojilerine (BİT) yapılan yatırımlar şekil 3’te gösterilmiştir.

Şekil 5- Kamu BİT Yatırımları Sektörel Dağılımı (DPT, 2011)

Bilgi toplumu olmanın yollarından biri bilgi iletişim teknolojilerini etkin biçimde kullanmaktan geçmektedir. Şekil 5’te görüldüğü gibi en fazla bilgi

TÜRKİYE’NİN BİLGİ TOPLUMU EĞİTİMİNE GEÇİŞİNİ ENGELLEYEN KÜLTÜREL ETKENLER

iletişim teknolojileri eğitim kurumlarına yapılmıştır. Eğitim kurumları aracılığıyla BİT Türk insanına kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Kültür, çağın ihtiyaçları noktasında kendine düşen görevi yapmalıdır. Yani kültür hangi toplum türünde ise o topluma katkıda bulunmalıdır. Tarım toplumuna katkıda bulunan tarım toplumu kültürü, değişerek sanayi toplumuna katkıda bulunmak için değişmiş ve sanayi toplumu kültürü olmuştur. Günümüzde ise sanayi toplumu kültürü değişen dünya şartlarında kendini yenileyerek bilgi toplumu kültürüne dönüşmüştür. Bilgi toplumu kültürü ABD, Japonya gibi bilgi toplumu olmuş ülkelerde kullanılmaktadır. Bilgi toplumu eğitimi bilgi toplumu kültürünü bireye kazandıracaktır. Yani bilgi toplumu kültürü ancak bilgi toplumu eğitimi ile kazanılabilir. Dolayısıyla Türkiye’de kullanılan eğitim sisteminin bilgi toplumu eğitimi sistemine dönüştürülmesi gereklidir. Bu çerçevede eğitim sisteminin bilgi toplumu kültürünü bireye vermemesi, bireyin içinde bulunduğu çağa ayak uydurmasını engelleyebilmektedir. Dolayısıyla Türkiye’de yeni nesil dâhil bütün insanların bilgi toplumu eğitimiyle bilgi toplumu kültürünü kazanması gereklidir. Aytun’a (2005) göre Türkiye'nin bilgi toplumu olması için, önünde büyük engeller vardır. Bu sorunlardan biri çok iyi yetişmiş insan gücüne gereksinimidir. Yeni teknolojileri üretecek ve kullanacak bu insan gücünün üretilmesi bazen bir nesil gerektirebilir. Dolayısıyla Türkiye'nin enformasyon çağını yakalaması büyük ölçüde bu hızla artan nüfusunu yeni gelişmeler doğrultusunda iyi eğitebilmesine bağlıdır (Aytun, 2005:12).

Bilgi toplumu insanı sanayi toplumu insan modelinden daha farklı bir yapıda olmak zorundadır. Bilgi toplumuna uygun insanlar, çağdaş eğitim sistemi ile yetişmiş ve geleneksel düşünceden kendini sıyrarak sürekli kendini yenilemeye yönelik faaliyetlere katılırlar. Selvi’ye (2012) göre bilgi toplumunun insanı; tahlil, sentez, araştırmacılık müteşebbislik, objektiflik, pratik üretken düşünce, problem çözme ve karar verme, hüner ve teknikleri, gerektiğine grup çalışmasına adapte olabilme, etkili konuşma, etkin takdim, rapor yazma ve sunma tekniklerini çok iyi bilen insanların özellikleri olarak tarif edilmektedir (Selvi, 2012:196).

Kültürel alan, insanlara geçmiş kuşaklardan miras kalan değer, norm, düşünce biçimleri, dünya görüşü ve davranış kalıplarını kapsar. Teknolojik değişmeden kültürel değişmeye uzanan yolda, ekonomik, sosyal ve politik unsurlar daha hızlı değişirken, insanoğlu sahip olduğu kültür normlarından kolay kolay vazgeçemez. İşte bu durum, kültürel gecikmeye neden olur. Türkiye’de var olan kültür ile ithal teknoloji arasında bir kopukluk kalmış ve teknolojiyi üretmenin ön koşulları yaratılmamıştır. Bu teknolojik gecikmenin temelinde, bir kültür gecikmesi yatmaktadır. (Kocacık, 2003:7)

Berberoğlu (2010:129) tarafından yapılan araştırmada, Türkiye bilgi toplumu açısından maalesef en alt düzeydeki ülkelerle benzerlik göstermektedir.

Bu yüzden Türkiye’de başlatılan e-dönüşüm, Türkiye projesine hız kazandırmalıdır. Bilgi toplumuna dönüşüm, sadece ekonominin geleneksel mekanizmalarını değil aynı zamanda sosyal ve kültürel değişimi de içermektedir. Sosyal ve kültürel yaşam, bilgi ve iletişim teknolojilerinin sağladığı imkânlarla zenginleşmektedir. Bu çerçevede sosyal alt yapının temel taşları olan eğitim, sağlık ve kültür alanlarında bilgi toplumunun kriterleri yapılmalıdır. Bu kriterlerin oluşabilmesi için öncelikle bütün engelleri kaldırabilmek için bilgi toplumunda eğitimin kültürü ile Türk Eğitim Sisteminde kültürün karşılaştırılması gereklidir.

Bilgi Toplumu Eğitiminde Kültür ile Türk Eğitim Sisteminde Kültürün Karşılaştırılması

Bilgi toplumu eğitiminde kültür, üst düzey düşünmeyi yapabilecek bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Üst düzey düşünme becerileri, bilgi toplumu eğitiminin ana noktalarıdır. Genç’e ve Eryaman’a (2007) göre günümüzde eğitim programları düşünmeyi engellemektedir. En çok bilinen düşünme şekilleri arasında eleştirel düşünme, problem çözme, bilimsel düşünme, analitik düşünme, hüküm çıkarmaya yönelik (tümevarım, tümdengelim) düşünme ve ilişkisel düşünme sayılabilir. Her öğretim düzeyinde ders, içerik ve sunumu, öğrencilere eleştirel düşünmeyi öğretecek şekilde düzenlenebilir (Genç ve Eryaman, 2007:3).

Türk Milli Eğitim sisteminde, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında sanat eğitimi, görsel sanatlar ve müzik dersi ile verilmektedir. Yarımca’ya (2010) göre Türk Milli Eğitim sisteminde sanat eğitiminde önemli sorunlar vardır. Bu sorunların bazıları zaman zaman kısmen çözümlense de (araç-gereç, ders planı gibi), temel sorunlar varlığını korumaktadır. Toplum olarak sanata ve sanat eğitimine bakış açısı ve bu konudaki eksikliklerin eğitime yansımaları, temel sorunlar arasındadır (Yarımca, 2010:284). Ayaydın’ (2011) göre Türk Milli Eğitim Sisteminde; yönetim, fiziki ortamlar, kaynak yetersizliği, yapı ve işleyiş, öğretmenler, öğrenci alımı ve sınavlar, eğitim programları, sosyokültürel çevre ve yanlış anlayışlar ile ilgili sorunlar bulunmaktadır (Ayaydın, 2011:435).

Türkiye’de kültür farklılığı vardır. Türkiye’nin yedi ayrı coğrafik bölgesinde yaşayan insanların farklı kültürel yapısı bulunmaktadır. Cırık’a (2008) göre Türkiye küreselleşme sürecinde, yerel, ulusal, uluslararası birlik ve uluslararası boyutlarda, etkileşimli bir diyalog içine girmeli ve bütün katılımcıların yararına kültürlerarası bir sentezin oluşmasını sağlamalıdır. Türkiye, Anadolu’da yaşayan değişik grupların, dil, kültür ve dini özelliklerini eğitim alanında göz önünde bulundurmalıdır. Türkiye’ye gelen ve ileride gelecek olan yabancılardan dolayı da Türkiye, eğitim alanında yeni kavramlar, projeler, programlar, okul organizasyon tipleri, öğretmen yetiştirme modelleri, eğitim ve öğretim materyalleri geliştirme konularında, ihtiyaçlara yanıt verecek politikalar geliştirmelidir (Cırık, 2008:35-36). Türk-Anadolu kültürünün çok boyutluluk ve çeşitliliğini çatışma yerine hoşgörü ilkeleri içinde, pozitif sinerji yaratacak

TÜRKİYE’NİN BİLGİ TOPLUMU EĞİTİMİNE GEÇİŞİNİ ENGELLEYEN KÜLTÜREL ETKENLER

kurumsal kültürel sistemlere dönüştürecek politikalara ihtiyaç vardır. Her alt sistemde, birey, örgüt, toplum ve küresel düzeye ilişkin yapıların yenilenmesine yönelik politikalarda yeni uygulamalar gereklidir (Erkan, 2007).

Bilgi toplumu eğitiminde birey önemlidir. Dolayısıyla bireyin içinde bulunduğu en küçük topluluklar da önemlidir. Bu toplulukların kültürleri, herhangi bir siyasi krize neden olmayacak şekilde bireylere eğitim yoluyla kazandırılmalıdır. Cırık’a (2008) göre öğretim programlarımızda çok kültürlü eğitim uygulamalarına yer vermenin ülkemizin var olan güçlü yapısına artı değer katacağı söylenebilir. Bunu yapmak için de farklı etnik yapıların, dinlerin ve kültürlerin, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olma potasında birleştirilerek, karşılıklı hoşgörü ve empati geliştirme üzerine temellendirilmesinin anlamlı olacağı düşünülmektedir (Cırık, 2008:35-36).

Bir ortamdaki sinerji, öğrenilmesi istenen kazanımları daha çabuk sağlayabilir. Bu çerçevede bilgi toplumu kültürü ölçütlerine göre uygun ortamlar tasarlamak bilgi toplumu kültürünü kazandırmak için faydalı olabilir. Kaypak’a (2001) göre Türkiye’de bilgi kentleri kurmanın zamanı gelmiştir. Temel araştırma laboratuvarlarına sahip araştırma enstitülerinin yer aldığı ve devletin yakın desteği ile finansal, akademik ve yönetsel birlikteliği, sanayi-üniversite-devlet üçgeninde gerçekleştirilecek bilim ve teknoloji kentleri kurularak bilgi toplumu olma sürecimiz hızlandırılmalıdır” (Kaypak, 2011:126).

Bilgi toplumları bilgi etrafında yapılırken Türkiye’de hala okur-yazar oranları istenen düzeye gelememiştir. “Ülkemizde yetişkin okur yazarlık oranı % 88.1’dir. Kadınlarda ve özellikle yaşlı kadınlarda oran daha da düşmektedir. Okuryazar olmayan 65 yaş üzeri erkek yüzdesi 5 iken kadınlarda bu oran % 7.2’ye yükselmektedir” (Mandıracıoğlu, 2010:43).

Küreselleşme ve bit teknolojilerindeki ilerlemeler ile gelen gelişim ve değişime uyum sağlama, sadece okul dönemlerinde öğrenilen bilgilerle mümkün olmadığından, kişinin kendini sürekli yenilemesi ve geliştirmesi ancak hayat boyu öğrenme ile mümkün olabilmektedir. Türkiye’de bu çerçevede hayat boyu öğrenme kültürü geliştirilmesi ihtiyacı doğmuştur. Devlet, medya ve sosyal ortaklar ana aktörlerdir. Türkiye’de medyanın yardımı ve sivil toplum aracılığıyla bir hayat boyu öğrenme kültürünün oluşması için, yaygın ve etkili bir bilgilendirme ve hayat boyu öğrenmeyi bilinçlendirme kampanyası geliştirilmesi gerekmektedir (MEB, 2012:10).

Tablo 5- AB Ülkeleri ile Türkiye’de Hayat Boyu Öğrenmeye Katılım (%) (MEB, 2012)

	ERKEK					KADIN				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
AB-25	7,2	7,2	8,5	9,4	10,1	8,4	8,5	10,0	11,1	11,9
AB-15	7,7	7,8	9,1	10,3	11,1	8,9	9,1	10,8	12,0	13,0
Türkiye	0,7	0,6	0,7	0,9	1,4	1,3	1,2	1,6	1,6	2,6

Tablo 5’te anlaşılacağı gibi Avrupa Birliği ülkelerinden Türkiye’ye oranla hayat boyu öğrenme çalışmalarına katılım çok daha yüksektir. Bilgi toplumu kültüründe hayat boyu öğrenme aktiviteleri yüksek orandadır ve bu aktivitelere katılım da yüksek olduğundan, Avrupa Birliği ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de bu tür faaliyetler çok olmalı ayrıca katılımın yüksek olması için hayat boyu öğrenme kültürü oluşturulmalıdır.

Bir toplumun kültürünün oluşumunda ve kültürün aktarımında bayanların rolü çok fazladır. Bayanların bilinçlendirilmesi, eğitilmesi toplumların gelişimine olumlu etki edecektir. Bayanların eğitimi, kültürel sermayeyi yeni kuşağa aktaracaktır. Bu yüzden bayanların eğitimi, kültürü olumlu yönde etkileyecektir. Tablo 6’da Türkiye’de kız çocuklarının okullaşma oranları gösterilmiştir.

Tablo 6- Türkiye’de Kız Çocuklarının Okullaşma Oranları (MEB, 2012)

Öğretim Yılı	Okulöncesi (%)	İlköğretim (%)	Ortaöğretim (%)	Yükseköğretim (%)
2010-2011	43	98	68	33

Tablo 6’dan anlaşılacağı üzere Türkiye’de kız çocuklarının okullaşma oranlarının ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarında yetersiz olduğu görülmektedir. “Türkiye’nin nüfusu 74 milyondur. 4-6 yaş arasında yaklaşık 2 milyon, 6-14 yaş arası yaklaşık 6 milyon, 14-18 yaş arası yaklaşık 4 milyon, 20-29 arası yaklaşık 6 milyon bayan vardır (TUIK, 2012). Bu oranlar dikkate alındığında kız çocuklarından % 57’lik kısım okulöncesine, % 2’lik kısım ilköğretime, % 32’lik kısım ortaöğretime ve % 67’lik kısım yükseköğretime devam edememektedir.

Yükseköğretimdeki okullaşma oranının bilgi üretimi açısından yetersiz olduğu söylenebilir. Üniversiteler bilgi üretimin merkezlerinden biridir. Dolayısıyla bu kurumlardaki yetersiz insan sayısı, bilgi üretimi için engellerden biridir. Bilgi üretimi, üniversitelerdeki insan sayısının yanı sıra üretilen kitap sayısı ile de doğru orantılıdır. “Bir ülkede bir yılda üretilen kitap ve dergi sayısı bilgi-toplum ilişkisinde hem bilgi üretimini hem de bilgi tüketimini gösteren

işlevsel ölçütlerden birisidir” (Yılmaz, 2002:105). 2011 yılında Türkiye’de yaklaşık 494 bin kitap üretilmiştir. Türkiye’de kitap üretimine yönelik göstergeler büyük bir yetersizliği ortaya koymaktadır (Nergis, 2011:1149). Ayrıca yetersiz miktarda üretilen bu bilgilerin teorikten pratiğe dönüştürülmesi gereklidir.

Türkiye’nin Bilgi Toplumu Eğitimine Geçiş Engellenen Kültürel Engeller

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda Türkiye’nin bilgi toplumu eğitimine geçiş engellenen kültürel etkenler:

- Girişimcilik kültürü yetersizliği,
- Demokrasi kültürü yetersizliği,
- Bilişim Teknolojileri kültürü yetersizliği,
- Yenilikçi ruh anlayışı yetersizliği,
- Çok kültürlülük anlayışı yetersizliği,
- E-dönüşüm uygulamaları yetersizliği,
- Eğitim kurumlarında teknoloji yetersizliği,
- Yetişkinlerin eğitim düzeyi yetersizliği,
- Hayat boyu öğrenme oranları yetersizliği,
- Sanat eğitiminin yetersizliği,
- Bilgi üretimi yetersizliği,
- Bilgiyi teknolojiye dönüştürme yetersizliği,
- Kız öğrencilerin okullaşma oranlarının yetersizliği,
- Okur-yazar oranları yetersizliğidir.

Sonuç ve Öneriler

Bir ülkenin eğitim sistemi başka ülkelerle kıyaslandığında, eğitim sisteminin eksiklikleri ya da olumlu yönleri daha rahat görülebilir. Eğitim sistemlerinin karşılaştırılmasıyla elde edilen verilere göre eğitim sistemleri kendilerini yenilemektedirler. “Toplumlarının gereksinimini karşılamayan sistemlerin, toplumları ile birlikte yok olma olasılıkları yüksektir. Bu nedenle, eğitim açık bir sistemdir ve dış dünyadan aldığı dönütler doğrultusunda kendisini değiştirerek yenileyen bir yapıdır” (Tutkun, 2010:996).

Türkiye son yıllarda eğitim sisteminde büyük ilerleme kaydetse de, yaşanan eğitimsel problemlerin çözümünü, Türk eğitim kültürünün bilgi toplumu eğitim kültürüne dönüşmesi sağlayacaktır. Bu bağlamda, Türk eğitim sisteminin

inanç ve fikirlere dayalı bir politikadan uzak olması gerekmektedir (Cansever, 2009:224-226).

Türkiye’de bilgi toplumu eğitimi ile bireylere, yeniliğe açık bir bakış açısına yönelik kazanımlar eğitim programlarına konulmalıdır. Durağan bir yapı yerine aktif bir yapı ülkemize daha faydalı olacaktır. Dolayısıyla “Türkiye yenilikçi ruhu arttırmalıdır” (Şimşek, 2003:98). Türkiye’nin de bilgi toplumu olması için öncelikle bilgi toplumu eğitimine geçmesi gereklidir.

Türkiye’de bilgi üretimi kültürü insanlara kazandırılmalıdır. Örgün ve yaygın eğitim yoluyla yeni yetişen nesile, yetişkinlere bilgi üretimine yönelik eğitim programları uygulanmalıdır. “Türkiye’de çağın gerektirdiği bilgi, bireyin kendisi tarafından üretilmeli, araştırma geliştirme çabalarına önemle yer verilmeli, desteklenmeli, ülkemizde olan beyin göçü yerine, ülkemize doğru olan üstün beyin göçünü sağlayacak çabalara yer verilmelidir (Özkan, 2006:38).

Bağımlılık, bilgi toplumu kültürü ile uyuşmamaktadır. Türk halkı hep bir lidere ihtiyaç duymuştur. Kendimizden bir şeyler üretmeden başkasından yardım beklemek Türkiye’yi geriye götürmüştür. Karahan’a (2001) göre toplumda başarı motivasyonu; çalışma, başarı ve üretime dayanmak yerine; fırsatçılık ve bağımlılığa dayalı ilişkilerde geçerliliğini sürdürmektedir.

Bilgi toplumu eğitimine geçişimizi engelleyen kültür yapımızın bilgi toplumuna uygun hale getirilmesi gereklidir. Emiroğlu’na (2007) göre geniş toplumsal temsil yeteneğine sahip; katılımcı ve hukuk devleti ilkelerine uygun; uluslararası çevreye entegre; genel ekonomik ve insani kalkınma, bilgi ekonomisi ve bilgi toplumu hedefleri etrafında ulusal uzlaşma sağlama yeteneğine sahip; toplumun temel dinamiklerini ortak paydada toplayan ve konjonktürden etkilenmeyen, hükümetler dahil tüm tarafları bağlayıcı meşruiyete ve yaptırımına sahip bir yapı olan ulusal sözleşmeye ihtiyacımız vardır (Emiroğlu, 2007:336). Bu noktada en önemli sorumluluk, değişimin yönünü, koşullarını iyi analiz edip, yorumlamaktan ve ona uygun politikalar ile öncelikler belirlemekten geçmektedir. Bunun için Türkiye’nin yetişmiş beyinleri, alt yapı olanakları mevcuttur (Nair, 2008:306).

Kültürel altyapının güçlendirilmesi, kültürel etkinliklerin yaygınlaştırılması, kültürel hayatın canlandırılması ve kültürel faaliyetlerin ülkenin bütününe yaygınlaştırılması amacıyla, yerel nitelikteki kültür hizmetlerinin yerel yönetimlere devredilmesi ve bu alanda kamu özel sektör işbirliğinin geliştirilmesi yönünde yasal ve idari düzenleme çalışmaları yapmak ve sosyo-ekonomik politikalar ile kültür politikaları arasındaki uyumu artırmak gerekmektedir (Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2011:46).

Bilgi toplumuna geçiş sürecinde daha önceki toplum türlerinin kültürel sistemleri değişime direnç gösterecektir. Tarım toplumu ve sanayi toplumunun

TÜRKİYE’NİN BİLGİ TOPLUMU EĞİTİMİNE GEÇİŞİNİ ENGELLEYEN KÜLTÜREL ETKENLER

kültürel sistemlerini, bilgi toplumu kültürel sistemine geçirmenin yolu bilgi toplumu eğitim modelini kullanmaktır. Bilgi toplumu eğitim modeliyle bu kültürel sistemler sorun olmaktan çıkarak değişime katkıda bulunacaktır. Dolayısıyla Türkiye’nin bilgi toplumu eğitimine geçmesi, öncelikle kültürel sistemini bilgi toplumu kültürel sistemine dönüştürmesi ile sağlanabilir. Kültürümüz bilgi toplumu kültürüne dönüştüğünde tasarladığımız eğitim sistemini daha rahat uygulayabilir ve bilgi toplumuna geçişimiz hızlandırabiliriz.

Türk toplumunda girişimcilik kültürünün artırılması için okul öncesi kurumlarından yükseköğretim kurumlarına kadar her eğitim programına bireyin girişimci olmasını sağlayacak kazanımlar konulmalıdır.

Türkiye’de demokrasi kültürü arttırılmalıdır. Bunu sağlamak için ilk olarak sivil toplum kuruluşlarının sayısı arttırılmalıdır. Halkın bu bilinçle yetişmesi için gerekli olan seminerler düzenlenmelidir. Katılımın yeterli sayıda olması için gerekli teşvikler yapılmalıdır.

Kültürün bir alt boyutu olan teknolojinin Türkiye’de kullanımını yetersizdir. Teknoloji kullanımının artması için devlet teknoloji alanındaki araç-gereçlere vergi indirimi uygulamalıdır. Hane halklarının da kullanması için yetişkin eğitimini güçlendirmelidir.

Bilgi toplumu eğitimine geçmek için bireylerin yeniliğe açık olması aynı zamanda yenilikçi ruh yapısına dönüşmesi gereklidir.

E-dönüşüm uygulamaları, kız öğrencilerin okullaşma oranları, okur-yazar oranları ve bilgi üretimi arttırılmalı ve bilgiyi teknolojiye dönüştürme üzerine çalışmalar yapılmalıdır.

Eğitim kurumlarında bilişim teknolojileri araç-gereçlerinden yeterli sayıda bulunması için Türkiye gerekli önlemleri almalıdır.

Sanat eğitimine gereken önem verilerek bireylerin yaratıcılıklarını geliştirecek düzenlemeler yapılmalıdır.

Kaynakça

Alagöz, Ali ve Özpeynirci, Rabia (2007), Bilgi Toplumunda Entelektüel Varlıklar ve Raporlanması, *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt IX, Afyon, s. 167.

Ayaydın, Abdullah (2011), “Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Öğretmenlerin Görüşleri”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 8, Sayı 16, s. 453.

Aytun, Cengiz (2005), “Enformasyon Toplumu ve Türkiye”, *Akademik Bilişim Konferansı 2-4 Şubat 2005*, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep (<http://ab.org.tr/ab05/tammetin/101.doc> Erişim Tarihi: 0704/2012).

Bağcı, Erhan (2007). *Avrupa Birliği Ülkelerinde Yaşam Boyu Eğitim Politikaları Almanya, Danimarka ve Türkiye Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, s. 82.

Bağcı, Erhan (2011), “Avrupa Birliği'ne Üyelik Sürecinde Türkiye'de Yaşam Boyu Eğitim Politikaları”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2), s. 155.

Bedük, Aykut, Usta, Sefa, Kocaoğlu, Mehmet (2006), “Avrupa Birliği'ne Giriş Sürecinde Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşları ve Demokratikleşme Sürecindeki Misyönları” *Selçuk Üniversitesi Karaman İktisat İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı 10, yıl 9, s. 54.

Berberoğlu, Bahar (2010), “Bilgi Toplumu ve Bilgi Ekonomisi Oluşturma Yolunda Türkiye ve Avrupa Birliği” *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı II, s. 111-131.

Bilar, Ender (2005), “Avrupa Birliği Sürecinde Bilgi-Bilgi İnsanı-Bilgi Toplumu”, *ÜNAK'05: Bilgi Hizmetlerinin Organizasyonu ve Pazarlanması*, İstanbul, s. 295.

Bluestein, Jane (2011), “Industrial Age Clas.rooms and Information Age Clas.rooms”, http://www.janebluestein.com/handouts/info_age.html (Erişim Tarihi: 14/04/2012).

Bozaslan, Hasan (2011), “Bilgi Toplumuna Geçiş Sürecinde İlköğretim Öğretmenlerinin Bilgi Toplumu Öğretmen Yeterliliklerine Göre Değerlendirilmesi”, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, Cilt 1 Sayı 1, s. 34.

Cansever, Arslan, Belgin, (2009), “Avrupa Birliği Eğitim Politikaları ve Türkiye'nin Bu Politikalara Uyum Sürecinin Değerlendirilmesi”, *International Online Journal of Educational Sciences*, Cilt 1, Sayı 1, 224-226.

Cırık, İlker (2008), “Çok Kültürlü Eğitim ve Yansımaları”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, cilt 34, s. 31-36.

Çalık, Deniz-Çınar, Özge Pelin (2009), “Geçmişten Günümüze Bilgi Yaklaşımları Bilgi Toplumu ve İnternet”, *XIV. Türkiye'de İnternet Konferansı*, s. 8.

Çelikten, Mustafa (2006), “Kültür ve Öğretmen Metaforları”, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 21 s. 269-283.

Demirbilek, Sevda ve Çolak, Murat. (2009), “Kültürel Açından Bilgi Toplumu. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, Cilt 46, Sayı, 531, s. 33.

TÜRKİYE’NİN BİLGİ TOPLUMU EĞİTİMİNE GEÇİŞİNİ ENGELLEYEN KÜLTÜREL
ETKENLER

- Demirel, Erkan & Tikici, Mehmet (2004). Kültürün Girişimciliğe Etkileri. Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları, s. 53-54.
- DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI (2011), “Kamu Bilgi ve İletişim Teknolojileri Yatırımları”, http://www.bilgitoplumu.gov.tr/Documents/1/Yatirimlar/Kamu_BIT_Yatirimlari_2011.pdf (Erişim Tarihi: 18/04/2012).
- Dura, Cihan (1990), *Bilgi Toplumu*, Kültür Bakanlığı, Bil Ofset Yayıncılık, Ankara, s. 24.
- Durmaz, Şahin (2010), “Küreselleşme ve Milli Eğitim: AZERBAYCAN-Türkiye ÖZEL Liseleri Örneği”, *Journal of Azerbaijani Studies*, Cilt 06, s. 205.
- Emiroğlu, Bülent Gürsel (2007), “Türkiye ve Dünya’da Bilgi Toplumu ve Ekonomisi: Süreçler ve Değişimler”, *XII. “Türkiye’de İnternet” Konferansı*, Ankara.
- Erdem, Ali Rıza (2006), “Türkiye’nin önemli sorunlarından biri: Yetiştirdiği insan tipi Üniversite ve Toplum”, [*Online Ulusal Dergi*], Cilt 6, s.
- Erdoğan, İsmail (1998), “Bilgi Toplumu Olmanın Gerektirdiği Eğitim Paradigması: Enformasyon-Bilgi Toplumu Dosyası. *Bilgi ve Toplum Dergisi*, Cilt,1 s. 93.
- Erkan, Hüsnü (2007). Bilgi toplumu ve Ekonomik Kalkınma. ÜNAK’07 “Sayısal Dünyada Yeni Paradigmalar:Sınırsız Kütüphaneler”, İstanbul.
- Fındıkçı, İlhami (1998), Enformasyon Bilgi Toplumu Dosyası; Bilgi Toplumunda Eğitim ve Öğretmen; *Bilgi ve Toplum Dergisi*, cilt: 1.
- Gencer Tamer, Zekiye (2011). Çok Kültürlü Toplumlarda İletişim: Divriği Örneği. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, Gümüşhane, s. 187-205.
- Genç, Salih Zeki ve Eryaman, Yunus (2007).Değişen Değerler ve Yeni Eğitim Paradigması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt:IX, Sayı:1, s. 96.
- Hamzaçebi, Coşkun (2002). Bilgi Toplumu ve Eğitim, *İşveren Dergisi*, 2002 Nisan, s. 1.
- Hanna, Nagy (2010). Transforming Government and Building the Information Society. Springer Science+Busines. Media, New York, pp. 246.
- Hirai, Yukiko (2007). Japon Perspektifinden Türkiye’de Sivil Toplumun Yapısı: Sivil Toplum Araştırmaları Çerçevesinde Türk Sivil Toplum Kuruluşlarının Ana Hatları ve Faaliyetleri. *Uluslararası Hukuk ve Politika Cilt 3, No:9*, s. 124.

Holland, George Adam (2006). Information Society: European Considerations in Economic and Cultural Contexts. *Library Philosophy and Practice* (e-journal), Vol. 8, no. 2, pp. 4.

Kara, Mehmet (2009). Sosyal ve Kültürel Yapının Girişimcilik Üzerine Etkileri ve Türk Toplumundan Örnekler, *Journal of Azerbaijani Studies*, s. 471.

Karahan, Mehmet (2001). Eğitimde Bilgi Teknolojileri. <http://web.inonu.edu.tr/~mkarahan/calismalarim/egtbilgitek.pdf> (Erişim Tarihi: 18/04/2012).

Karip, Emin (2005). Küreselleşme ve Lizbon Eğitim 2010 Hedefleri. *Kuramdan Uygulamama Eğitim Yönetimi Dergisi*, sayı 42, s. 203.

Kaypak, Şafak (2011). Bilgi Toplumu Olma Yolunda Kentsel Değişim ve Bilgi Kentleri, *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, Cilt: VI, Sayı: I, s. 126.

Keyman, E. Fuat (2005). Avrupa’da ve Türkiye’de Sivil Toplum. <http://www.stgp.org.docs/Avrupadaveturkiyedesiviltoplum.doc> (Erişim Tarihi: 19.04.2012).

Kocacık, Faruk (2003). Bilgi Toplumu ve Türkiye. C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi Mayıs 2003 Cilt : 27 No:1 s. 7.

Mandıracıoğlu, Aliye (2010). Dünyada ve Türkiye’de Yaşlıların Demografik Özellikleri. *Ege Tıp Dergisi*, Cilt 49(3), s. 43.

Marşap, Akın, Özsoy, Nesrin, Koçak, Zeynep, Selçuk, Yaşar (2007). E-Eğitim Sisteminde Küresel İnsan Kaynaklarının Gelişimi ve Yaşam Boyu Öğrenim. Akademik Bilişim ‘07, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, 31 Ocak-2 Şubat 2007, s. 5.

Mccoog, Ian Jack. (2008). 21st Century Teaching and Learning. <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED502607.pdf> (Erişim Tarihi: 19/04/2012).

MEB (2012). Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi. <http://mesbil.meb.gov.tr/genel/hayat%20boyu%20öğrenme%20dokuman.pdf> (Erişim Tarihi: 21/04/2012).

Meder, Mehmet (2001). Bilgi Toplumu ve Toplumsal Değişim. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yıl:2001 Sayı:9, s.74.

Muresan, Mihaela and Gogu, Emilia (2010). Universities—Drivers for regional innovation culture and competitiveness. *US-China Education Review*, Volume 7, No.2, USA, pp. 20.

Nair, Güney (2007). Bilgi Toplumu ve Türkiye. Gündoğan Yayınları, İstanbul, s. 306.

TÜRKİYE’NİN BİLGİ TOPLUMU EĞİTİMİNE GEÇİŞİNİ ENGELLEYEN KÜLTÜREL
ETKENLER

- Nergis, Ayşegül (2011). Okuryazarlık Kültürü ve Değişen Okuryazarlık Türleri. *International Online Journal of Educational Sciences*, Cilt 3, Sayı 3, s. 1149.
- Ocak, Gürbüz (2004). Eğitim Programlarına Felsefi ve Kültürel Temelin Etkileri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt:1 Sayı:1.
- Odabaşı, Ferhan, Asan, Aşkın, Uysal, Ömer (2008). Demokrasi ve İnternet. Uluslararası Eğitim Teknolojisi Konferansı, Eskişehir s. 1.
- Özdemir, Soner Mehmet (2011). Toplumsal Değişme ve Küreselleşme Bağlamında Eğitim ve Eğitim Programları: Kavramsal Bir Çözümleme. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 12, Sayı 1, s. 87.
- Özkan, Hasan Hüseyin (2006). Popüler Kültür ve Eğitim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt 14, No 1, s. 30.
- Reigeluth, Charles (1994). Systemic Change in Education. Educational Technology Publications Englewood Cliffs, New Jersey. pp. 6-7.
- Selvi, Özgür (2012). Bilgi Toplumu, Bilgi Yönetimi ve Halkla İlişkiler. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, Gümüşhane, 192-195.
- Şahin Başfıncı, Çiğdem, (2007). Sivil Toplum Kuruluşlarının İletişim Çabalarında Bir Medya Olarak İnternet. Pazarlama ve İletişim Kültürü Dergisi, Cilt 3, s. 2-3.
- Şentürk, Ünal (2008). Enformasyon Toplumunda Eğitimin Yeri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt 6(3), s. 5.
- Şimşek, Mevlüdiye (2003). Bilgi Toplumu Ekseninde Türkiye ve Bir Karşılaştırma. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 3, No 1, s. 98.
- Şişman, Mehmet (2002). Örgütler ve Kültürler (3. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Toktok, Nazike (2010). Türkiye’de Demokrasi Kültürü. *Turan Stratejik Araştırmaları Merkezi Dergisi*, Cilt: 2, Sayı 7, s. 137-138.
- Tourane, Alain (2000). *Eşitliklerimiz ve Farklılıklarımızla Birlikte Yaşayabilecek miyiz?*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s. 212.
- Tutkun, Ömer Faruk (2010). *21. Yüzyılda Eğitim Programının Felsefi Boyutları*, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 30, Sayı 3 (2010) 993-1016.
- TÜİK (2012). 2011 yılı Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 17/04/2012).

UNESCO (2012). Cultural and Linguistic Diversity in the Information Society. http://www.amarc.org/documents/books/WSIS_Cultural_Linguistic_Diversity.pdf (Erişim Tarihi: 21/04/2012).

Ültanır, Emel ve Ültanır, Gürçan (2005). Estonya, İngiltere ve Türkiye’de Yetiřkinler Eğitiminde Profesyonel Standartlar, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, Haziran 2005, s. 2-8.

Ültanır, Gürçan (2003). Eğitim ve Kültür İlişkisi-Eğitimde Kültürün Hangi Boyutlarının Genç Kuřaklara Aktarılacağı Kaygısı. *GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 23, Sayı 3 (2003) 291-309.

Yalçınkaya, Timuçin ve Özsoy, Esin (2003). Risk Toplumu: Bilgi Toplumunun Evriminde Yeni Boyut, *II. Uluslararası Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*, Kocaeli Üniversitesi İİBF, Kocaeli.

Yarımcı, Özden (2010). İlköğretim II. Kademedede Sanat Eğitiminde Sınıf Yönetimine İlişkin Bir Durum Çalışması. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 30, s. 284.

Yılmaz, Bülent (2002). Bilgi Toplum İlişkisi ve Türkiye. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 19, Sayı 2, s. 105.

Yurdakul, Bünyamin (2011). Program Geliştirme. Yedi İklim Eğitim Bilgisayar Yayıncılık, Ankara, s. 14.

http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?tb_id=39&ust_id=11 (Erişim Tarihi: 01/05/2012).